

UK „Důchodová reforma - jak dál“ 15. 6. 2010) celkem formou podpory a daňových bonusů více než 11 mld. Kč. Přitom v existující podobě neplní svou primární funkci a bez podpory státu není schopno konkurovat podílovým fondům životního cyklu či dalším substitutům, nabízeným na finančním trhu.

Jedním z problémů je, že stát vytváří legislativu, rozhoduje o výši a podobě státních příspěvků, daňovém zvýhodnění či nezdanitelných příspěvcích zaměstnavatelů a lze jen těžko odhadnout, co budou v budoucnu politici prosazovat.

Po reformě důchodového zabezpečení se stávající penzijní připojištění může stát vhodným produktem pro ty, kteří si „opt-out“ nebudou moci dovolit (pro nedostatečné příjmy či nedostatek důvěry), ale na přilepšení k penzi si budou chtít něco naspořit. Má-li však plnit svou funkci a stát se opravdovým „třetím pilířem“ systému důchodového zabezpečení, bude ho nezbytné zásadním způsobem reformovat (Vošatek, J.: Panevropský penzijní systém pro Česko. Konference VŠFS a CESES FSV UK „Důchodová reforma - jak dál“ 15. 6. 2010 jej doporučuje transformovat na životní pojištění).

Pro rozvoj penzijního připojištění a faktické naplnění jeho funkce by bylo zapotřebí **zvýšit jeho konkurenceschopnost** na trhu penzijního připojištění, například zřízením státního penzijního fondu na neziskové bázi, který by investoval po celém světě (diverzifikaci rizika a náklady pod 0,30 % svěřené hodnoty) a stal se alternativou již existujících privátních penzijních fondů. **Výnosovost vkladů** by zvýšila možnost zřizovat diverzifikované fondy životního cyklu („speciálních fondů pro každý věk“), jež by

přízpůsobovaly investiční alokace věku účastníků, aby byla k datu předpokládaného ukončení spoření minimalizována volatilita spravovaných peněz, čímž by se do značné míry eliminoval nevhodný poměr výnos versus rizika pro různé věkové skupiny. **Nákladovost** je třeba snížit stanovením maximální výše poplatku za správu účastnických fondů (prostředků), který mohou penzijní fondy uplatňovat. **Bezpečnost vkladů** lze posílit účinným státním dozorem nad hospodařením penzijních fondů a zavedením „pojištění vkladů“ pro případ bankrotu penzijního fondu. **Motivace účastníků** k vyšším příspěvkům a snížení dotace ze strany státu lze dosáhnout **omezením státní podpory** pouze na slevy na dani (maximálně do výše 10 % průměrné mzdy) a zatížením výplaty dávek daní z příjmů se sazbou 15 %. Zdanění by mělo fondy motivovat, aby usilovaly o maximalizaci profitu pro účastníky a dosáhly vyššího nebo srovnatelného profitu s konkurenčními finančními produkty. Jen tak se i přes 15% zdanění stanou pro účastníky zajímavými. **Dlouhodobost a stabilita** systému by byly posíleny, bude-li jako základní plnění stanovena doživotní penze, jiné formy budou umožněny jen v přesně definovaných případech a předčasný výběr vložených prostředků sankcionován. **Výpočet doživotní anuity** by měl vycházet z unisex úmrtnostních tabulek a úspory účastníka zemřelého před vznikem nároku na anuitu by se měly převádět v zásadě na penzijní účet oprávněné osoby.

Plánovaná novela zákona o penzijním připojištění přináší řadu pozitivních prvků a je zřejmé, že hlavní změny byly koncipovány zejména z pohledu účastníka. Účastníci tudíž budou pravděpodobně velmi spo-

kojeni. Otázkou však je, zda připravovaná novela zákona opravdu přispěje k tomu, aby se penzijní připojištění stalo funkčním „třetím pilířem“ systému penzijního zabezpečení.

Literatura:

- Holman, R. et al. *Pension Reform: Issues and prospects for Non-Financial Defined Contribution Schemes*. Washington: The World Bank, 2006.
- Krebs, V. et al. *Sociální politika*. 4. přepracované a aktualizované vydání. Praha, ASPI, 2007.
- Potůček, M. - Musil, J. - Mašková, M. *Strategické volby pro českou společnost. Teoretická východiska*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008.
- Tröster, P. et al. *Právo sociálního zabezpečení*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010.
- Vostatek, J. *Sociální a soukromé pojištění*. Praha: CODEX Bohemia, 1996.
- Vostatek, J. *Panevropský penzijní systém pro Česko* (návrh reformy základního penzijního pilíře, sociálních penzí a soukromých penzí včetně konkurenčních produktů). Konference VŠFS a CESES FSV UK „Důchodová reforma-jak dál“ 15. 6. 2010.
- Závěry pracovní skupiny pro reformu soukromého důchodového připojištění*. Praha: MF ČR, 2004.
- Závěrečná zpráva PES. Praha, 2010.
- Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí ČR č. 182/1991 Sb.
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.
- Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Internetové stránky Asociace penzijní fondů ČR a Ministerstva financí ČR.
- Reforma nebude pro lidi moc výhodná. *Hospodářské noviny* 25. 5. 2011.
- Na důchod si máme spořit deset procent mzdy, radi odborníci. www.nasepenize.cz.
- Zlaté euro: Penzijní připojištění roku 2011. www.ceske-reformy.cz/zlate-euro-penzijnji-pripojisti-roku-2011

Jan Molek působí na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity.

Petra Molková působí na Ekonomické fakultě Jihočeské univerzity.

Informační servis čtenářům

Karta sociálních systémů jako prostředek změn ve využívání sociálních služeb

Jana Horynová

Jedním z klíčových aspektů na cestě vedoucí ke zvýšení efektivity financování sociálních služeb je přechod od peněžní výplaty příspěvku na péči k nepeněžní formě prostřednictvím tzv. karty sociálních systémů. Prostřednictvím této karty budou od tohoto roku bezhotovostně vypláceny všechny dávky, jejichž výplatu bude zabezpečovat Úřad práce ČR. Zavedením této karty by mělo dojít k úspoře provozních nákladů souvisejících s výplatou dávek ve výši cca 1 mld. Kč, současně stát jako poskytovatel dávek získá přehled o všech vyplácených dávkách konkrétnímu člověku v daném čase, což přispěje ke zvýšení transparentnosti systému vyplácení sociálních dávek a zamezí jejich zneužívání.

Karta sociálních systémů umožní přesun využití sociálních dávek do bezhotovost-

ního styku, takže oprávněný úředník bude moci okamžitě zjistit všechny dávky vázané k jednomu rodnému číslu. Přechod na bezhotovostní systém kromě účinné kontroly zajistí úsporu na transakčních nákladech, zejména na poplatcích za převod - místo dosavadních více než 20 Kč za každou složenku bude transfer zdarma. Podobný systém v minulosti zavedla a využívá již řada evropských zemí, například Itálie, Velká Británie, Finsko a další, mimo EU třeba také USA, v současné době podobný systém zavádí i sousední Slovensko.

Dnes se vyplácí v České republice více než 20 různých typů sociálních dávek. Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) se zaměřuje na pojistné dávky, Úřad práce ČR (ÚP ČR) na ty nepojistné. MPSV chce opustit zastaralý systém hotovostního vyplácení

peněz, kdy různé dávky dnes vyplácí různé organizace, a to různými kanály. Oproti současnému stavu vyplácení dávek by měla činit úspora díky novému systému už v roce 2011 asi čtvrt miliardy korun. Zavedení a provoz systému nebude vytvářet žádné finanční požadavky na státní rozpočet.

Karta sociálních systémů bude naplňovat několik funkcí:

- funkci identifikační, takže se jí lidé budou moci prokazovat,
- funkci autentizační, která bude sloužit k tomu, aby pracovníci úřadu práce nebo jiných úřadů mohli ihned pracovat s daty člověka, který k nim přišel,
- funkci platební.

Tato elektronická karta rovněž plně nahradí dosavadní průkazy TP, ZTP a ZTP/P, a to včetně všech úlev a slev, které tyto průkazy

zajišťují. Zavedení karty je součástí „Jednotného informačního systému práce a sociálních věcí (JIS MPSV)“, který představuje hlavní nástroj ke zvýšení efektivity při správě a distribuci sociálních dávek. Zároveň by tento systém měl státu umožnit lépe kontrolovat účelovost jejich čerpání. Technologie karty bude zajišťovat nejen možnost doložit čerpání všech účelových prostředků, ale bude také schopna zabránit čerpání těchto prostředků na jiné než povolené položky. Prostřednictvím tohoto nástroje bude sledován pohyb peněz na účtu a budou kontrolovány nákupy jednotlivců. Přes informační systém bude kontrolováno pouze to, zda nejsou pořizovány ze sociální dávky komodity jako např. alkohol či cigarety, a tam, kde to vyžaduje jejich účel, zda jsou využívány například pouze pro nákup příslušných služeb. Karta nebude nijak navázána na soukromý účet klienta a MPSV nebude zasahovat do privátních účtů občanů. Účet k sociální kartě si nikdo zřizovat nebude muset. Již dnes ministerstvo vede virtuální účty a to u každé jedné dávky samostatně, v rámci informačních systémů resortu pak dojde ke sjednocení stávajících několika účtů klienta v jeden.

MPSV zároveň počítá s tím, že se mohou objevit případy, kdy příjemci dávek nebudou ochotni využívat pouze bezhotovostní čerpání dávek, a ponechá proto pro tyto případy možnost výběru hotovosti bez použití elektronických funkcí karty u provozovatele systému. Jednotlivé typy dávek určené k různým účelům budou prostřednictvím karty vypláceny různými formami - od možnosti výběru na terminálu (bankomatu) přes nákup zboží v obchodě až po omezení na nákup sociálních služeb. Sociální služby přitom může poskytovat i osoba blízká, které mohou příjemci dávek nechat pravidelně posílat na účet určitý obnos, aniž by museli absolvovat výběr z účtu své karty.

Kartou sociálních systémů se bude uživatel - klient identifikovat vůči orgánům v sociální oblasti, karty budou vydávány osobám nově vstupujícím do systému příspěvku na péči nebo příspěvku na mobilitu. Na rozdíl od dosavadní právní úpravy nebude zpravidla o poskytnutí těchto průkazů samostatně

rozhodováno, ale budou vydávány současně s rozhodnutím o příspěvku na péči nebo o příspěvku na mobilitu. Přínosem karty sociálních systémů by měla být přesná identifikace klientů hned od začátku systému. Stát bude vydávat peníze až v okamžiku užití dávky (lepší cash flow).

Pro občana bude přínosem zjednodušení a zrychlení výplaty sociálních dávek a dávek v nezaměstnanosti, menší chybovost a ochrana prostředků občana. V případě ztráty karty nedochází ke ztrátě peněžních prostředků, občan si nemusí zakládat bankovní účet a platit za jeho vedení, zvýší se ochrana stávajících průkazů před paděláním a zajistí se pro ně nový systém správy, údržby, obnovy, distribuce, blokace atd. Nezanedbatelnou výhodou je i elektronický přístup ke státní správě a možnost komunikace prostřednictvím internetu.

V ČR je nyní asi 65 000 výplatních terminálů, které přijímají platební karty. Dnes je v ČR asi 650 obcí s rozšířenou působností, dostupnost bankomatů je srovnatelná s počty pracovišť České pošty. Pro občana se tedy podmínky nezhorsí. V rámci standardní služby bude 1 výběr z bankomatu zdarma a 1 převod zdarma ke každé dávce, nákup kartou u obchodníka a neomezená možnost zjištění zůstatku na účtu.

Celý nový informační systém svou robustností bude srovnatelný s národními kartovými centry. Nejen kvůli rozsahu identifikačních informací, ale zejména kvůli objemu provedených obchodních transakcí s cílem ověřovat účel čerpání finančních prostředků z karty sociálních systémů. MPSV bude mít povinnost správcem systému. Samotný karetní systém bude ve správě poskytovatele služby, tedy České spořitelny, banky vzešlé z výběrového řízení. Dle bezpečnostních předpisů karetních asociací, nesmí informace o platební kartě opustit certifikovanou oblast z důvodu zneužití. Stát tedy vůbec nebude znát číslo platební karty a ostatní náležitosti platebního nástroje. Z pohledu platby nebude absolutně žádný rozdíl mezi platbou Kartou sociálních systémů a běžnou platební kartou. Platba bude zabezpečena PIN, tak jako každá jiná bezhotovostní platební transakce provedená platební kartou.

Pokud na kartě nebudou peníze, bude platba zamítnuta vydavatelem karty, neboť dávka již byla spotřebována. Pokud bude dávka použita na jiný účel, než je určena, jedná se o zneužití dávky.

Držitel karty uvidí veškeré informace o pohybu na kartě a nákupch na internetovém portálu MPSV. Rovněž informace o platnosti a pravosti průkazu zdravotně postiženého si bude moci ověřit na internetu. Pokud se uživatel rozhodne vybrat si z karty celou dávku jedním výběrem u bankomatu, bude tento výběr bezplatný. Vydání karty bude bezplatné, zpoplatněno bude pouze vydání karty jako náhrada za kartu poškozenou nebo ztracenou.

Dále se předpokládá, po dohodě s Ministerstvem zdravotnictví, využití karty sociálních systémů jako Evropského průkazu zdravotního pojištění.

Cílovou koncepcí financování karty sociálních systémů je zajistit úhradu provozních nákladů a zisku na poplatcích od komerčních subjektů (banky, obchody atd.), u kterých bude karta použita k hrazení služeb a zboží. Obecné výhody karty jsou odklon od hotovosti a přechod na bezhotovostní operace, což je dnes obecný trend.

Řešení je postaveno na mezinárodních standardech a bude mít všechny prvky bezpečnosti (ochranné prvky) a zabezpečení dat díky využití aktuálních bezpečnostních předpisů.

Využití mnoha standardních prvků dnešních karetních systémů zajistí minimalizaci nákladů na vybudování infrastruktury, kdy si občan nemusí zakládat bankovní účet a platit za jeho vedení. Jedinou výjimku tvoří výplaty dávek, o kterých se rozhoduje dle právních norem EU a vyplácí se do zahraničí.

Předpokládá se postupný náběh systému od ledna 2012 a karty sociálních systémů, tzv. sKarty, se začnou vydávat od konce června 2012.

Nové žádosti budou již od 1. 1. 2012 zpracovávány v rámci nového systému, což platí i pro rozběhnutá řízení, kdy ještě o přiznání dávky nebylo rozhodnuto, ale žádosti jsou již podány - u rozběhnutých řízení se po finální aprobaci přiznání dávky zažádá o výrobu čipové karty.

Autorka pracuje na MPSV.

Různé aspekty sociálních reforem v zemích střední Evropy

Koldinská, Kristina - Šteko, Martin (eds). Sociální reformy ve střední Evropě - Cesta k novému modelu sociálního státu. Praha, Auditorium 2011. 239 s. ISBN 978-80-87284-14-8.

Vyšlo souběžně v anglickém jazyce pod názvem Reflections of 20 Years of Social Reform in Central and Eastern Europe.

U příležitosti 20. výročí po „sametové“ revoluci uspořádala Právnická fakulta University Karlovy v roce 2010 mezinárodní konferenci, na kterou byli pozváni přední evropští odborníci na sociální politiku, sociální stát a sociální právo, a to nejen z vyšeogradských zemí (Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovenská republika), ale i z Itálie, Německa, Nizozemska, Rakouska a Slovinska. Jejím odbornými garanty byli Kristina Koldinská a Martin Šteko², kteří po

konferenci sestavili z většiny přednesených příspěvků a z dalších materiálů publikaci, která pojednává o tom, co se po politických převratech v letech 1989 a 1990 dělo se zděděným sociálním státem ve střední Evropě a jak se přecházelo na demokratické uspořádání a tržní hospodářství. K tomuto tématu editoři přistupují ze čtyř zorných úhlů. Za prvé o něm pojednávají souhrnně jako o obecném transformačním procesu ve střední Evropě, za druhé se zabývají jedno-

tlivými žhavými tématy tohoto období ve střední Evropě, za třetí pojednávají o žhavých tématech v některých vybraných státech střední Evropy a publikaci uzavírají úvahami o dopadu těchto transformací na model sociálního státu ve střední Evropě.

Do střední Evropy zahrnují nejen tzv. země vyšeogradské, ale i Německo a Rakousko, tedy jak země postkomunistické (kam patří i bývalá NDR, dnes východní Německo), tedy tzv. „nové“ země³, ale i „staré“